

Elementen

Voor alle sterke vrouwen die ik ken, maar vooral voor de vrouw die me geleerd heeft om voor mezelf op te komen, om mijn weg te kiezen en te zijn wie ik wil zijn. De vrouw die me geleerd heeft dat alles een positieve kant heeft en dat er altijd oplossingen bestaan, als je ze maar wilt zoeken. Dank je wel, mam!

Elementen

Een vrouw. De Spaanse Inquisitie. De zware last van haat.

Maaïke van Arend

Schrijver: Maaïke van Arend

Coverontwerp: Enrique Meseguer in Pixabay

ISBN: 9789403658827

© Maaïke van Arend 2022

Ik strompel in het pikkedonker de heuvel op. Ik voel de scherpe kanten van de stenen onder mijn voeten en ik probeer maar niet te denken aan hoe die er nu ongetwijfeld uit zullen zien. Toen ik nog gewoon de vrouw van Diego de Medina was, had ik altijd zachte voeten gehad. Ze werden verzorgd door Fatima, die meer wist van verzorging van een vrouwenlichaam, dan wie ik ook gekend heb. Nu is daar niets meer van over, want ik heb weken op blote voeten gelopen. Ik heb nu jute zakjes aan mijn voeten die dienst doen als schoeisel, heel anders dan de perfect passende leren laarsjes die ik altijd droeg. Ze beschermen mijn voeten echter beter dan die mooie laarsjes ooit zouden kunnen doen. Ik struikel, de man die met me meeloopt als gids probeert me nog op te vangen, maar ik val op mijn knieën en als ik overeind geholpen word, voel ik hoe mijn rechterknie brandt. Dat was de laatste tijd al mijn slechte knie, denk ik onwillekeurig. Nog maar pas geleden, toen ik nog gewoon op het landgoed woonde en een normaal leven had.

LUCHT

1630

Ik werd in 1617 in Burgos geboren, als de oudste dochter van een welgestelde handelaar en zijn vrouw. Mijn naam is Anna. Ik woon aan een gewone straat in een mooi huis met dikke muren en kleine ramen, zodat in de winter de kou en in de zomer de warmte buiten blijven. Ik hou van dit huis met de grote deuren die uitnodigend openstaan voor mensen die binnen mogen komen, met de binnenplaats met mooie tegels en, als het mooi weer wordt, grote potten met groene planten. Als het warm is in de zomer, is het daar goed vertoeven. Het huis heeft meerdere grote kamers, allemaal mooi ingericht met meubels van donker hout die glimmen als Salma, de Moorse bediende, ze met was behandelt. In de winter liggen er kleden op de grond en de meerderheid van de ruimtes heeft een open haard. Er is maar een kamer waar het voor mij streng verboden is om naar binnen te gaan, voor alle vrouwen en kinderen van de familie trouwens. Dat is de ontvangstruimte van Vader. Natuurlijk ben ik vreselijk nieuwsgierig naar wat er daar gebeurt, maar als ik het aan Moeder vraag, zegt die dat ze daar dingen doen die mannen doen en dat wij daar als vrouwen niets te maken hebben.

Sinds kort mag mijn broertje Francisco ook mee als de mannen naar die ruimte gaan. Hij is jonger dan ik ben, ik ben de oudste van drie kinderen en Francisco is ongeveer een jaar jonger dan ikzelf. Als kleine kinderen speelden we veel samen, maar sinds hij met Vader mee mag naar de vergaderingen van de mannen is hij veranderd, hij voelt zich duidelijk belangrijk. Dat prikt me wel een beetje, hij is nog maar een snotneus en alleen maar omdat hij bijna een jongeman is, behandelt Vader hem opeens anders. Maar sinds Francisco mee naar binnen mocht, heb ik een aanval op hem ingezet en ben ik niet opgehouden met zeuren tot hij beloofde om me een keertje mee te nemen, als Vader en Moeder er niet zijn.

“Als je lief bent, laat ik je zien wat er beneden is,” had hij gezegd.

Ik begrijp niet helemaal wat hij daarmee bedoelt, beneden is een kelder, daar ben ik vaak genoeg geweest. Ik vind het niet leuk daar, want er zijn spinnen en ongedierte, maar soms vragen Moeder of Vader me om iets te gaan halen in de

kelder, dus dan moet ik wel gaan. Maar Francisco had heel geheimzinnig gedaan, dus ik heb besloten om er niets meer van te zeggen en af te wachten.

Vandaag zijn Vader en Moeder samen weggegaan, en we weten dat dit een goed moment is om naar de kamer van Vader te gaan. Francisco gaat me voor, hij doet de deur voor me open en laat me naar binnen. Dan doet hij de deur achter ons op slot. Ik kijk nieuwsgierig om me heen, maar ik zie niets vreemds. Er is niets wat anders is dan in de andere kamers van het huis. Francisco loopt naar het vloerkleed, wat in het midden van de kamer ligt, en hij schuift het opzij. Tot mijn stomme verbazing is er een houten luik onder dat kleed. Francisco trekt aan de grote ring die het luik heeft, en dan zie ik een trap die naar beneden gaat. Dat was wat hij bedoelde. Maar wat is er beneden? Waar gaat deze trap naartoe? Francisco gaat me voor met een kaars, zodat we kunnen zien waar we onze voeten zetten, en als we beneden zijn, steekt hij een olielamp aan, die op een tafel gelijk naast de trap staat. Ik snap er helemaal niets van. Pas als Francisco de olielamp heeft aangestoken, kan ik om me heen kijken en zie ik dingen die totaal onbekend voor me zijn. Boeken met letters die ik niet herken, maar waarvan ik denk dat ze minstens Moors of Joods moeten zijn, kandelaars met veel armen, prenten en kleden aan de muren die anders zijn dan in de rest van het huis. Ik zie een soort van toga waarvan ik het gebruik niet ken, maar daarnaast zie ik een hoofdbedekking die ik wel ken en waarvan ik weet wie dat dragen. Het is een Joods keppeltje. Ik begrijp er steeds minder van. Wat doen deze Joodse dingen in een katholiek huis? Dat is net zo erg als de duivel binnenhalen, dat heb ik wel geleerd van de pastoor bij de zondagsmis.

Francisco kijkt me aan en zegt: "Wij zijn ook joods," alsof het de gewoonste zaak van de wereld is.

Ik schud mijn hoofd. Ik kan geen woord uitbrengen en kan alleen maar denken dat dit niet waar kan zijn. Ik begrijp niet waarom Francisco dat zegt. Onze familie is gewoon katholiek.

In de weken na ons geheime bezoek aan de Joodse kelder, zoals ik het in mijn gedachten noem, loop ik als met een steen op mijn maag. Ik weet niet aan wie ik nu moet vragen wat ik werkelijk gezien heb, en houd mezelf voor dat dit een

logische uitleg moet hebben. Ik kan alleen niet bedenken welke uitleg dat dan kan zijn. Op een zondagochtend, na de mis, ga ik op zoek naar Moeder, die in haar eigen verblijf is. Ik vertel schoorvoetend dat ik de verboden kamer binnen ben gegaan, en wat ik in de kelder heb gezien. Ik zeg er gelijk bij dat ik mijn straf zal accepteren, want ik weet best dat het niet mocht, maar ik smeeek Moeder of ik alsjeblijft toch wel mag weten wat het allemaal betekent. Waarom is er een Joodse kelder in ons katholieke huis, en hoe kan het zijn dat zij, mijn moeder, dat accepteert van mijn vader? Moeders ogen sperren zich wijd open, en ik zie hoe haar gezicht rood aanloopt. Ik bereid me voor op een standje, maar tot mijn grote verrassing komt dat niet en is er een korte tijd alleen maar stilte. Dan gaat Moeder naar de deur van haar verblijf, doet die op slot en gaat zitten. Ze begint op zachte toon te praten, het is alsof ze haar woorden afweegt voor ze die uit haar mond laat komen.

“Gedurende honderden jaren leefden de moren, de joden en de katholieken samen in goede harmonie. Dat wil niet zeggen dat ze het altijd met elkaar eens waren, maar ze accepteerden elkaar en leerden van elkaar. Natuurlijk woonden de moren zoveel mogelijk in elkaars buurt, net als de joden, want zo konden ze ieder hun eigen godsdienst uit blijven oefenen. Voor veel katholieken was het met de tijd een doorn in het oog dat de joden over het algemeen rijk waren of goedlopende bedrijfjes hadden. De geestelijken, vaak beïnvloed door rijke katholieken die ook hun deel in de markt wilden hebben, overtuigden de gelovigen ervan dat de joden hekserij uitoefenden. Hoe konden ze anders zoveel geld hebben? Ze kregen ook de schuld van ziektes als de pest. Er begonnen opstanden te komen tegen de joden, soms met massamoorden, en bepaalde steden wilden ze niet meer binnen hun stadsmuren hebben. Er kwam een soort van vloek over de joden, want de algemene gedachte was dat het gevaarlijke mensen waren, die je beter kwijt dan rijk kon zijn. Lang geleden legde het stadsbestuur van Burgos een enorme belastingplicht aan de joden op. Zij die deze belasting niet konden betalen, werden tot slavernij veroordeeld en verkocht, vele anderen besloten zich te bekeren naar het katholieke geloof en hun, tot op dat moment, veilige Jodenbuurt te verlaten.”

Moeder ziet aan me dat het veel informatie is die ik moet laten bezinken, en houdt een kleine pauze. Ze strijkt me liefdevol over mijn haar en zegt dat ik maar even moet blijven zitten, dan zal ze wat te drinken gaan halen voor ons allebei. Terwijl Moeder naar de keuken gaat, dwarrelen er allerlei woorden door mijn gedachten: 'Massamoord, slavernij, Jodenbuurt, hekserij'. Ik kan het bijna niet geloven. Natuurlijk weet ik dat er slaven bestaan, zo zijn Salma en haar dochter Fatima ook bij ons in de familie gekomen, want ze zijn Moorse slavinnen. Maar ik heb er nooit echt over nagedacht hoe het komt dat mensen slaven worden. Ik heb altijd aangenomen dat de moren gewoon als slaven geboren worden, want ik heb nog nooit een vrije moor gekend. En nu zegt Moeder opeens dat de katholieken, de moren en de joden als vrije mensen in elkaars buurt woonden en van elkaar leerden. Dat klinkt als een vreemd relaas, maar aan de andere kant denk ik niet dat Moeder zou liegen. Ik wil graag het vervolg van het verhaal horen om te begrijpen wat ik in de kelder heb gezien. Gelukkig komt Moeder alweer binnen met een blad met twee glazen vruchtensap erop.

Moeder sluit de deur weer en gaat zitten.

“Wil je dat ik verder ga met vertellen?”

Ik knik gretig.

“Enkele van de joden die besloten zich te bekeren en een katholieke voor- en achternaam aan te nemen, waren mijn betovergrootvader en die van je vader. De betovergrootvader van je vader kocht dit huis. In het begin moest hij erg op zijn doen en laten letten, want de Inquisitie lette erg op de bekeerde Joden. Ze moesten natuurlijk wel voldoen aan de eisen van de Katholieke Kerk. Soms was er opeens controle om te kijken of er toch niet stiekem nog Joodse symbolen waren of rituelen uitgevoerd werden. Iedere aanwijzing, hoe klein dan ook, dat ze niet volledig bekeerd waren, kon met de dood bekocht worden. Zo kwam lang geleden de kelder onder Vaders kamer tot stand. Op die manier kon de traditie toch nog verdergaan, ook al was het in het geheim. Een van die tradities is dat de mannen van de familie altijd trouwen met vrouwen die nazaten zijn van bekeerde joden, zodat het geheim bewaard zal blijven. Jij, Anna, bent dus ook gewoon joods en je zult trouwen met iemand die ook in de traditie is opgevoed.”

Nu duizelt het me helemaal, want ik wil helemaal niet joods zijn, dat is niets om trots op te zijn. Voor mijn idee zijn joden mensen met hoorntjes onder hun hoofdbedekking en ruiken ze naar zwavel. Ik heb niet anders geleerd dan dat joden duivels zijn en aan hekserij doen. Noch Vader, noch Moeder hebben hoorntjes of ruiken naar zwavel. En nog belangrijker, ikzelf ook niet. Opeens besef ik dat veel mensen in mijn dagelijkse leven, waarschijnlijk de meerderheid van de mannen die bij Vader op bezoek komen, ook bekeerde joden zijn. Ik heb er weleens over horen praten, 'marranos' noemden ze de katholieken die ooit jood waren. Varkens. Nee, daar hoor ik beslist niet bij, we eten thuis niet eens varkensvlees. Moorse Salma kookt en die mogen geen varkensvlees gebruiken, weet ik. Dat is de reden. Of niet?

Opeens besef ik dat Moeder al een tijd niets gezegd heeft. Ze zit rustig naar me te kijken, alsof ze niet net heel mijn wereld overhoop heeft gehaald. Ik sta op en wil weggaan, ik weet niet wat ik tegen Moeder moet zeggen, ik weet niet eens hoe ik haar nog in de ogen kan kijken.

Moeder houdt me tegen en zegt: "Anna, we zijn nog steeds precies dezelfde mensen, met dezelfde normen en waarden, het enige is dat je nu het familiegeheim kent. Er is niets slechts aan, kijk maar naar ons, je ouders, of naar je grootouders. Het zijn allemaal godvrezende mensen, want je moet bedenken dat er maar een God is. Die van de katholieken en die van de joden is dezelfde God. Wat er verandert, is de manier van het geloof belijden, verder niets. Maar voor je eigen veiligheid en die van de hele familie, moet je hier nooit over praten buiten deze muren, want je hebt vast wel gehoord wat de Inquisitie doet met wat zij ketters noemen."

Ik begin te huilen en ruk me los, ik maak de deur open en ren naar de kamer die ik met mijn kleine zusje deel, en die daar gelukkig nu niet is. Ik laat me op mijn bed vallen en huil. Het is waar wat Moeder gezegd heeft, we zijn ketters. Ik weet dat die op de brandstapel kunnen komen, ik kan me nog herinneren hoe iedereen een keer naar het plein voor de kathedraal ging, om het schouwspel van de brandende ketters te kunnen zien. Natuurlijk was er niemand van onze familie gegaan, maar ik had gehoord van anderen hoe het

was, dat de ketters geschreeuwd hadden van de pijn en dat de geur van hun brandende vlees zo smerig was geweest. Maar, zo hadden diezelfde mensen gezegd, het waren ketters, dus ze hadden het verdiend. Ik voel de angst nu in mijn hele lichaam en ik weet echt niet hoe ik ooit zal kunnen wennen aan dit idee.

1632

Er zijn twee jaar voorbij gegaan sinds ik het grote familiegeheim hoorde. Ik ben nu vijftien en ik weet dat mijn ouders een goede huwelijkskandidaat voor me aan het zoeken zijn, een nazaat van toenmalige bekeerde joden, want de bloedlijn moet zo zuiver mogelijk blijven, volgens Vader. Ik heb gedurende de laatste paar jaar onderricht van Moeder gehad in de Joodse gebruiken, die ik volgens haar moet kennen. Volgens mij zijn het gewoon de dingen die een goede Joodse vrouw moet weten om haar man tevreden te houden, maar Moeder zegt dat ik meer respect moet hebben voor onze tradities. Ik heb geleerd dat de joden geen duivels zijn, en ik begrijp inmiddels veel meer van het hoe en waarom van de dingen die lang geleden gebeurd zijn, en die gemaakt hebben dat veel mensen een soortgelijk geheim met zich meeslepen. Maar nog steeds kan ik het niet opbrengen om mezelf joods te noemen, voor mijn gevoel ben ik nog steeds gewoon het katholieke meisje wat ik voor die tijd ook was. Ik ga nog steeds graag naar de kerk, het liefst ga ik naar de mis in de grote kathedraal, want ik houd van alles wat ik daarbinnen zie. De beelden, de schilderijen, de prachtige ramen en banken. Tegelijkertijd hoop ik ook dat ik zo zal kunnen vermijden dat iemand ooit zal vermoeden wat er bij ons thuis, in de Joodse kelder, gebeurt.

Vandaag ben ik naar het kasteel gegaan. Het lopen is vermoeiend, want de weg gaat vrij steil omhoog en mijn benen doen altijd zeer bij de tijd dat ik boven ben. Maar de klim is altijd weer de moeite waard. Naast de weg, vlak bij het kasteel, is er een soort van rotsplateau, waar ik op kan zitten en naar beneden kan kijken. Van daaruit is het uitzicht over mijn geliefde Burgos prachtig. De rivier Arlanzón schittert in de zon, en de kathedraal rijst boven alles uit, om haar prachtige vormen en torens trots te laten zien. Af en toe neem ik Fatima,

de dochter van Salma, mee, want we zijn bijna van dezelfde leeftijd en we kunnen het samen goed vinden, ondanks dat Fatima altijd mijn Moorse bediende zal zijn. Maar vandaag ben ik alleen gegaan, want ik wilde daar gewoon even in stilte zitten. Ik vraag me af hoe vaak ik dit nog zal kunnen doen. Ik vrees dat Vader en Moeder me binnenkort uit zullen huwelijken en ik denk niet dat ik dan in Burgos zal kunnen blijven wonen. Ik vermoed dat de kandidaat die ze op het oog hebben, een man is die uit Medina de Rioseco komt.

Hij is veel ouder dan ik ben, maar zijn vrouw is pas geleden overleden zonder hem kinderen te geven. Ik begrijp best dat hij op zoek is naar een jonge vrouw die het geslacht gaande kan houden, en ik begrijp ook best dat ik een goede keus kan zijn. Maar eerlijk gezegd voel ik me als een merrie die gekeurd wordt, voor ik naar een goede dekhengst gebracht wordt. Ik schud de gedachte weg en blijf nog even in stilte zitten. Ik bid en in mijn gebed vraag ik aan God om me op het goede pad te houden, en me de kracht te geven om een goede echtgenote voor mijn toekomstige man te zijn, zonder tegen de wens van Vader en Moeder in te gaan. Dan sta ik op en begin de kasteelweg weer af te lopen, ik moet weer terug zijn in de stad voor het gaat schemeren, want dan wordt het te gevaarlijk voor een jonge vrouw alleen op straat.

1633

Vandaag ben ik met Diego de Medina getrouwd, ik ben nu zestien en hij is 35. In mijn ogen is hij een oude man, ook al zeggen Vader en Moeder dat dat niet zo is. Zijn donkere haar heeft al grijze strengen en is wat dun bovenop zijn schedel. Daarbij is hij een zwaarlijvige man, het is duidelijk dat hij van goed eten en drinken houdt. Maar zijn bruine ogen en zijn lach zijn vriendelijk en maken hem, op een simpele manier, aangenaam om te zien. Ze hebben hem een paar maanden geleden aan me voorgesteld, natuurlijk wilde hij me leren kennen voor hij werkelijk zou besluiten om met mij in zee te gaan. Ik vond hem niet onaardig, en ik wist ook dat Vader en Moeder een weloverwogen keuze hadden gemaakt, om me een goede toekomst te geven. Niet veel later vroeg Diego officieel om mijn hand bij Vader, die er natuurlijk mee ingestemd had.

De bruidsschat was al overeengekomen tussen Vader en mijn toekomstige echtgenoot. Het voorgenomen huwelijk kon toen bekend gemaakt worden.

Er volgde een hectische tijd; er kwamen continu mensen op bezoek bij ons thuis. Bijna iedereen kwam met een cadeau, want dat was een ideaal excuus om de toekomstige bruid te zien, zodat er later met de andere welgestelde vrouwen geroddeld kon worden. Natuurlijk was er ook de hoop om uitgenodigd te worden voor het feest, want zowel Vader als Diego de Medina waren bekende welvarende handelslui en een grootse bruiloft werd verwacht. Moeder had de prachtigste stoffen laten komen voor mijn bruidskleding, maar ook om vele nieuwe jurken te laten maken, want ik kon niet naar mijn nieuwe woonplaats met de kleding die ik had, dat sprak voor zich volgens haar. Eerlijk gezegd begon ik steeds meer plezier te krijgen in de voorbereidingen en in het idee om te trouwen. Iedere vrouw zou blij zijn met alle jurken die er voor me gemaakt werden, met bijpassende schoenen, laarsjes, hoeden en alles wat er bij de kleding van een getrouwde vrouw hoort. Omdat er voor nazaten gezorgd moest worden, werd er ook nachtkleding gemaakt in ragfijne kanten stoffen. Zo zou ik in de huwelijksnacht klaar zijn voor Diego.

Ondertussen zorgde Vader voor alles wat er aanwezig moest zijn bij de viering van een bruiloft van een dochter van goede klasse; oude wijnen, binnen- en buitenlandse likeuren, kaas uit de Lage Landen, suiker, olijven en nog veel meer. Vader wilde eigenlijk dat ik in de kerk van Santa María la Blanca zou trouwen, maar daar was ik tegen geweest. Deze kerk staat waar vroeger een synagoge was, en er wordt gezegd dat velen die hier trouwen bekeerde joden zijn. Ik wil absoluut niet dat iemand zou kunnen vermoeden wat de waarheid van onze familie is, want nog steeds ben ik doodsbang om aangehouden te worden als ketter en op de brandstapel terecht te komen. Uiteindelijk had hij toegegeven en zijn we getrouwd in de kerk van San Román. Na de kerkelijke inzegening was er een banket geweest en een groot feest. De mannen dronken te veel, veel vrouwen ook. Ik had nog nooit zo'n feest meegemaakt, en eigenlijk had ik een heel ander idee gehad van hoe mijn bruiloft zou zijn. Daar zat ik dan op een ereplaats met mijn prachtige bruidskleding, terwijl mijn kersverse

echtgenoot zich ladderzat aan het drinken was en de meest grote onzin uitsloeg, net als veel van de aanwezigen trouwens.

Na het feest trokken we naar mijn ouderlijk huis waar Salma, ongetwijfeld met veel liefde, een van de mooiste kamers voor de huwelijksnacht had klaargemaakt. Er lagen verse bloembladen over het bed uitgestrooid, die een heerlijke geur in de kamer gaven. Mijn nieuwe nachtkleding was daar, mooi opgehangen, zodat ik me alleen maar om hoefde te kleden om mijn echtgenoot te verleiden. Het bed was opgemaakt met de zachtste lakens, waar we beiden in zouden stappen om de liefde te bedrijven, zodat ik hem een kind kon geven. De perfecte huwelijksnacht, ware het niet dat Diego amper op zijn benen kon staan, zo dronken was hij. Hij liet zich gekleed en al op bed vallen, bromde nog iets over dat hij hem niet omhoog zou kunnen krijgen nu, ook al was ik de maagd Maria zelf, en viel snurkend in slaap.

Daar sta ik dan in mijn bruidsjurk. Ik twijfel over wat ik moet doen. Het is helemaal niet zo dat ik sta te springen van ongeduld, om een lieflijke relatie met Diego te hebben. Maar als het dan toch moet, dan maar liever gelijk nu, dan weet ik in ieder geval wat me verder nog te wachten staat. Ik besluit om mijn trouwjurk uit te doen en mijn mooie nachthemd aan te doen. Misschien wordt Diego wel midden in de nacht wakker, om opeens te bedenken dat hij getrouwd is en dat hij zijn bruid wil nemen. Dan kan ik er maar beter mooi uitzien. In de kamer is er trouwens ook geen ander kledingstuk aanwezig, waar ik in zou kunnen slapen. Als ik klaar ben om naar bed te gaan, ga ik eerst naar mijn echtgenoot toe en trek hem zijn laarzen uit, dan zal hij wat beter liggen. Hij heeft niet eens in de gaten dat ik aan hem sta te trekken en ik krijg er een lachaanval van in mijn eentje. De situatie is ook behoorlijk absurd, ik in mijn prachtige nachthemd en hij gekleed en wel, snurkend als een houtzager. Diego is misschien geen onaantrekkelijke man, maar dit is niet zijn beste moment. Dan moet ik kijken hoe ik in bed kan gaan liggen om te slapen. Gewoon recht onder de lakens is geen optie, hij ligt namelijk dwars over het bed heen. Dan besluit ik om een hoofdkussen te pakken en naast hem te gaan liggen. Het is warm, dus ik heb helemaal geen laken over me heen nodig, en zo

kan ik misschien nog iets slapen, als ik tenminste niet wakker blijf vanwege het gesnurk van mijn dronken wederhelft.

Ik ben vermoeider dan ik dacht, want ik val, ondanks alles, als een blok in slaap. Tegen de dageraad voel ik opeens een warme hand op mijn dijbeen. Ik verstijf, want even denk ik dat ik in mijn eigen bed lig en weet niet wat die hand daar doet. Dan besef ik opeens waar ik ben en van wie die hand is, maar hij heeft hem al teruggetrokken. Ik draai mijn gezicht naar hem toe en geef hem een verlegen lach.

“Sorry,” zeg ik, “ik ben nog niet gewend aan dit soort dingen en ik schrok.”

Als antwoord zegt hij dat hij het best snapt, zijn eerste vrouw was ook maagd tijdens hun huwelijksnacht, alleen was hij toen veel jonger en veel bruter. Hij belooft dat hij heel voorzichtig zal zijn, en niets zal doen wat ik niet wil. Dat verbaast me, het is niet wat Moeder me verteld heeft over mannen en de huwelijkse plichten. Volgens haar nemen mannen wat ze willen en wanneer ze willen. Maar ik ben hem dankbaar voor zijn geduld en lach nu open naar hem.

“Dat is lief van je,” zeg ik. “Ik zal mijn best doen om een zo goed mogelijke echtgenote voor je te zijn.”

Dan pak ik zijn hand weer en leg die op mijn dij.

1643

Ik zit in de schaduw van een grote boom achter het huis waar ik, sinds ik met Diego de Medina getrouwd ben, woon. Het is warm, maar om deze tijd van de dag staat er soms een aangename wind, die mij en mijn kinderen wat verlichting geeft. Natuurlijk zit ook Fatima, mijn Moorse bediende sinds altijd, bij ons in de schaduw. Diego zegt wel eens dat ik Fatima te veel vrijheid geef, maar ik vind het goed zo, want voor mij is Fatima meer dan alleen maar een bediende. Fatima is degene die me door en door kent sinds we kinderen waren.

Ik ben inmiddels tien jaar getrouwd en in die tijd heb ik vijf kinderen het leven geschonken, waarvan er nog vier over zijn. Een jongetje overleed nog voor hij gedoopt kon worden, en ik was bang geweest dat hij niet naar de hemel zou gaan. Diego had toen gezegd dat het dan maar goed was dat het een Joods kindje was, die niet naar de hemel of de hel gaat, maar naar God. Verder was

er nog een doodgeboren meisje geweest, de laatste. Zelf had ik daarbij ook bijna het leven gelaten, en Diego had beloofd dat hij dat nooit meer zou laten gebeuren. Hij had liever niet meer kinderen, dan zonder mij te moeten leven. Tot nu toe heeft hij voldaan aan de belofte om me niet weer zwanger te maken, want die laatste zwangerschap is inmiddels al ruim twee jaar geleden.

Toen ik met Diego trouwde, wist ik niet precies waar hij in handelde. Ik had in mijn jeugdige onschuld aangenomen dat hij, net als Vader, vooral edelmetalen zou kopen en verkopen. Ik wist ook niet precies waar hij woonde, ik wist alleen maar dat er in Medina de Rioseco belangrijke week- en jaarmarkten georganiseerd werden, dus dat het geen klein verlaten dorpje was. Daarom had ik aangenomen dat mijn nieuwe thuis, net als mijn thuis in Burgos, in een straat zou staan met meer huizen en dat ik omringd zou zijn door andere mensen in de stad. Ik was dan ook stomverbaasd geweest toen ik zag waar Diego me mee naartoe nam: een landgoed ver buiten de stad met veel grond waar schapen op liepen. We reden op een hobbelig pad naar het huis en Diego had trots gezegd dat alles wat ik om me heen zag van hem, en nu dus ook van mij, was. Ik had niet eens durven vragen waar de andere mensen dan woonden, met mijn zestien jaar was ik zelden uit Burgos geweest en ik kon me bijna niet voorstellen hoe een vrouw hier zou kunnen leven. Ik vroeg me zelfs af of Vader en Moeder dit wisten toen ze Diego als kandidaat aanvaard hadden. Vast niet, waarom zou Moeder anders al die mooie jurken voor me hebben laten maken?

Nu, tien jaar later, ben ik meer dan gewend aan het landgoed. Ik houd van de omgeving, ik houd van de schapen, ik houd van mijn leven hier. De 'churra' schapen geven goede wol die internationaal verkocht kan worden. Verder zijn er ook schapen die melk geven waar we kazen van maken, die in de omgeving goed verkocht worden. En dan is er natuurlijk het schapenvlees, waar we vooral onze eigen familie en die van de arbeiders die op het landgoed wonen, mee voeden. Daarbij koopt en verkoopt Diego ook zilver, wat via Sevilla vanuit de Nieuwe Wereld naar Spanje komt. Ik ben trots op mijn man en ik ben blij met de keuze die mijn ouders toen voor mij maakten, ik besef maar al te goed dat ik het veel slechter had kunnen treffen.

Ons leven is heel gewoon, net als dat van wie dan ook. Het contact met de wereld buiten het landgoed is vooral op zondag, als we met de hele familie naar Medina de Rioseco gaan om de mis bij te wonen. Voor iedereen in Medina zijn we gewoon een katholieke familie, en we hebben werkelijk goede contacten met de meerderheid van de belangrijke mensen in de stad. Af en toe worden we uitgenodigd voor feesten die we trouw bijwonen, we gaan naar de weekmarkt en naar de jaarmarkten en we slaan geen enkele mis op de belangrijke feestdagen over. Alles bij elkaar is het veel meer dan alleen voldoen aan de verplichte rituelen, het is ook zien en gezien worden, wat belangrijk is voor een handelaar als Diego. De zondagsmis neem ik allang met een korreltje zout. Alle dreigementen die de pastoor om onze oren gooit, zijn om het volk met angst te laten leven, en leven met angst en haat is alsof je een zware ketting aan je been meesleept, besef ik nu.

Ik ben nog steeds niet blij met het feit dat ik joods ben, maar ik heb er meer leren leven. Diego heeft me met veel geduld geleerd hoe het Joodse geloof in elkaar steekt. Hoe meer ik ervan weet, hoe minder ik begrijp van de vervolging van de joden door de eeuwen heen. Of juist wel, het is anders en anders zijn wekt argwaan, zeker als dat anders zijn meer geld, meer gezondheid of meer kennis met zich meebrengt. Jaloezie is als een dodelijke ziekte en ik geloof dat er achter de vervolging vooral een hoop jaloezie zit.

Diego is al begonnen met onze zonen onderricht in de Joodse leer te geven, ondanks dat ze nog maar klein zijn. Hij zegt dat het voor een jongen belangrijker is, dan voor een meisje. De meisjes zijn, gelukkig, nog zo klein dat ik daar nog niet over na hoeft te denken. Eerlijk gezegd weet ik nog steeds niet, of ik in staat zal zijn om te voldoen aan wat Diego van me verwacht in dat opzicht. Ik wil absoluut niet dat mijn kinderen ook zo bang moeten zijn als ik geweest ben. Mijn angst voor de Inquisitie en de brandstapel heeft mijn leven in grote mate bepaald en dat wil ik niet voor hen. Ik ben nu al als de dood dat Rodrigo of Fernando, mijn zoontjes, in hun onschuld met hun vriendjes van het landgoed zullen praten over wat hun vader hen leert. Want als de arbeiders